

Regeringskansliet
Klimat-och
näringslivsdepartementet
Naturmiljöenheten

kn.remissvar@regeringskansliet.se
kn.nm@regeringskansliet.se

Er ref KN2025/01529

2025-10-27

Remissyttrande av promemoria Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen

Sveriges Jordägareförbund (förbundet) har tagit del av promemorian och har följande att framföra.

Förbundet ställer sig positivt till att det presenteras förslag för att få ett mera ändamålsenligt artskydd. Nuvarande situation har skapat en ohållbar situation för många markägare.

Promemorians förslag för att uppnå ett mer anpassat skydd välkomnas. Ambitionen att förbuden inte i onödan ska försvåra för pågående markanvändning och inskränkningar ska vara proportionerliga är positivt. Det är även positivt att artlistan utifrån ett skyddsperspektiv ska ses över regelbundet vilket bidrar till att de arter med störst skyddsbehov kan identifieras

Förslaget är ett steg framåt men avsaknaden av ett tydligt regelverk för ersättningar vid inskränkningar av brukande på grund av artskydd gör förslagen i promemorian svårbedömda.

Även om förslagen är ett steg i rätt riktning finns ett flertal risker och brister.

Risker med förslagen

I promemorian föreslås att nya straffbara förbud införs mot störning av nationellt fridlysta djur och mot skada/förstörelse av fortplantningsområden/viloplatser. Överträdelser rubriceras som artskyddsbrott. Det höjer regelefterlevnadskraven i fält.

Här finns en risk att tillämpningen blir subjektiv och att man kommer tillämpa "försiktighetsprincipen" på ett sätt som gör att skogsbruk under delar av året (eller hela) kan förbjudas i vissa habitat eller annars begränsade områden. Det behövs mycket strikta och snäva tillämpningsregler i lagstiftningen så att det inte blir upp till enskilda tjänstepersoner att göra egna tolkningar. Därtill utökar man genom detta artskyddet samt lägger ytterligare kunskapskrav på markägaren, vilket förbundet motsätter sig.

Förutom att leda till onödig inskränkning i markägarens brukande kan detta också öka risken för s.k. delikatessjäv i tjänsteutövningen.

Akut hotade arter (SK1.AH) undantas inte från 9 b §. Där kan förbuden gälla även om pågående markanvändning avsevärt försvåras. I praktiken innebär detta idag en risk för stopp/omläggningar utan det ersättningsskydd som finns vid områdesskydd.

Det finns en risk för ökad rättsosäkerhet vid egenbedömning, samt till fler domstolsprövningar. Ett generellt undantag kan skapa förutsebarhetsproblem (Mark- och Miljööverdomstolen har påpekat risken). Felbedömning kan leda till artskyddsbrott och fler ärenden kan behöva dispens och kompensation.

I förslagen till dispensskäl saknas pågående markanvändning. Det behöver finnas möjlighet till dispens vid till exempel bekämpning av skadedjur.

Förbundet ställer sig även tveksamt till utökad användning av rödlistan. Den ger information om arters populationsutveckling men är inte nödvändigtvis lämplig vid bedömning av en arts skyddsbehov.

Förslag till prioriteringar för regeringen

Förbundet anser att så snart som möjligt efter remissperioden bör regeringen:

- lägga förslag på de lagstiftningsjusteringar som krävs för att uppnå de förenklingar och proportionalitetsförbättringar som avses i promemorian. Detta måste göras innan Naturvårdsverket färdigställer sin analys av vilka arter som skall ingå i de nya fridlysningsreglerna som föreslås.

- ge Naturvårdsverket ett uppdrag att baserat på en kriterielista ge förslag på hur den nya fridlysningslistan skall utformas ("Naturvårdsverkets översyn av nationellt fridlysta arter bör ske utifrån fastställda kriterier").
 - Dessa kriterier måste tillgodose de övergripande målen att:
 - "förbudet inte i onödan försvårar för verksamheter och åtgärder
 - ett effektivt nationellt skydd av hotade arter införs,
 - samtidigt som inskränkningar i t.ex. jord- och skogsbruket och annan pågående markanvändning begränsas till vad som är proportionerligt utifrån å ena sidan arternas behov av skydd och å andra sidan andra angelägna allmänna och enskilda intressen.
 - ändringarna ska vidare syfta till att förenkla regelverket och öka förutsebarheten."
- Förtydliga hur man säkerställer att det görs möjligt att man i stället för sena stopp via fridlysning utan ersättning strax före avverkning, kan välja skyddsform/hantering som kan lösas i förväg (t.ex. områdesskydd med dialog eller ersättning). Detta kan innebära att ersättningsrätten enligt Miljöbalken behöver kompletteras eller att annan lagstiftning justeras så att denna ersättningsrätt inom ramen för Miljöbalken möjliggörs.
- ge Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket ett gemensamt uppdrag att tydligt och snävt definiera vad som menas med störning av nationellt fridlysta djur och skada/förstörelse av fortplantningsområden/viloplatser.
 - Hur definieras en störning? Kan en störning i form av en avverkning i en intilliggande biotop räknas som förbudsmotiverad?
 - Hur stora avstånd skall man inkludera i en betydande störning, och
 - när på året skall denna störning kunna förbjudas?
 - Vilka typer av störningar kommer det vara möjligt att söka dispens från alternativt compensation för vid förbud?
 - Dessa frågor behöver definieras både snävt och tydligt för att undvika:
 - Rättsosäkerhet både vid egenbedömningar och vid myndigheternas övervakning av frågan.
 - Felbedömningar kan här leda till artskyddsbrott pga felbedömningar av skogsägaren eller dennes företrädare eller felbedömningar från ansvarig myndighet.

Sveriges Jordägareförbund

Anders Grahn
Generalsekreterare

POSTADRESS
Märsätters Gård
696 96 Zinkgruvan

TELEFON
070-752 49 58